

BERLINGSKE

Svenske piloter reddede hemmeligt amerikansk superfly

Omsider kunne fire svenske piloter få officiel tak af USA for at redde det superhurtige spionfly SR-71 fra at blive opsnapet af Sovjetunionen.

Dette udaterede billede fra US Air Force viser Lockheeds legendariske SR-71 »Blackbird« over Californien. Et udstillet eksemplar af SR-71 kan ses på Smithsonians »Air and Space Museum« uden for Washington, DC. AFP PHOTO/US AIR FORCE .

Lørdag d. 12. januar 2019, kl. 16.34

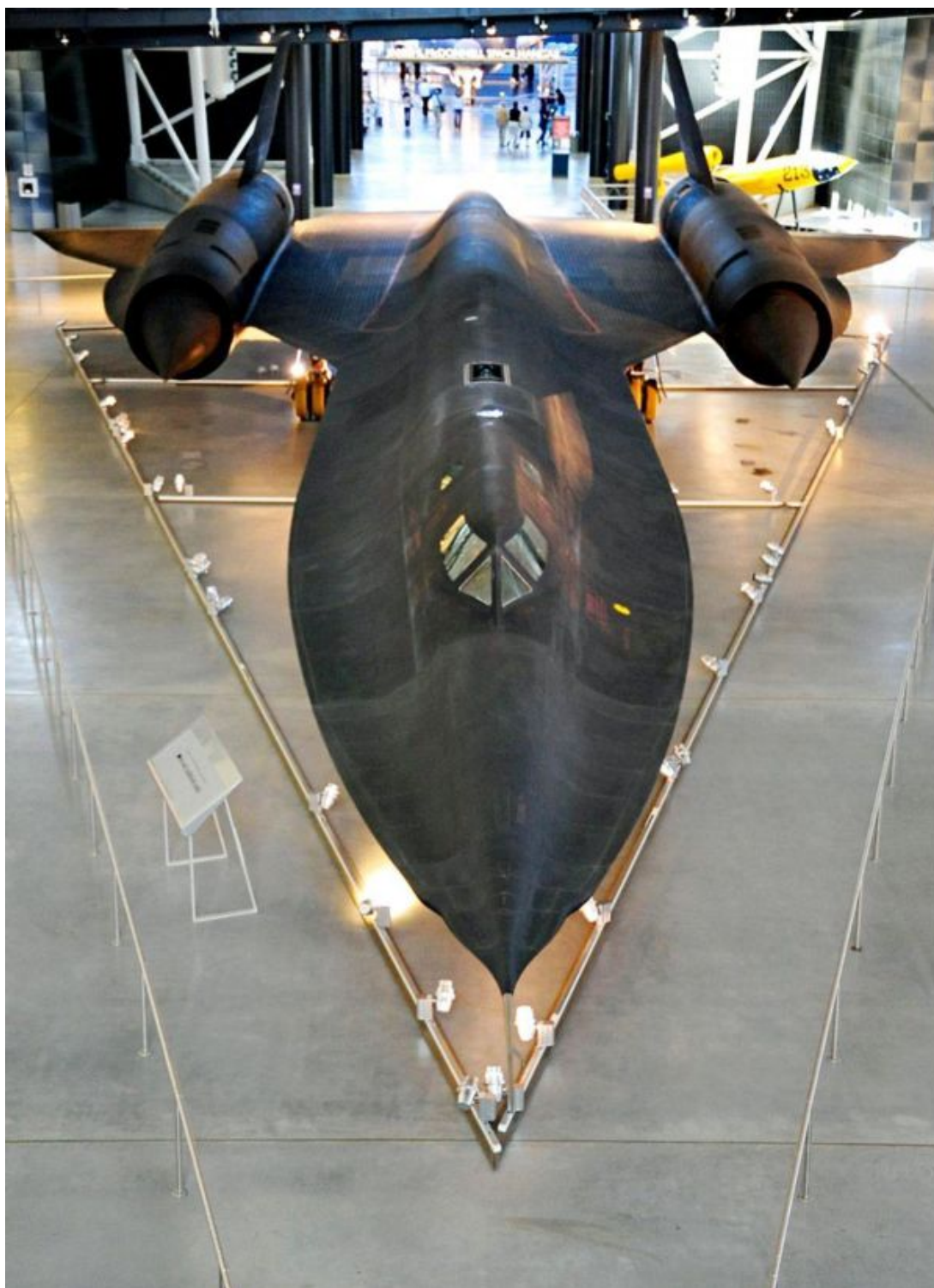
MARIANNE FAJSTRUP

For 31 år siden kunne fire svenske piloter hverken få medalje eller officiel tak for at redde både et amerikanske superfly og dets mandskab. Men nu er deres heltedåd blevet både kendt og anerkendt.

Det hele startede den 29. juni 1987, hvor et amerikanske spionfly lettede fra Mildenhall-flybasen i England, som det havde gjort mange gange før.

Missionen var at gennemføre de to sædvanlige overvågningstogter: Først de over Barentshavet nord for den russiske Kolahalvø, dernæst over Østersøen nær de Baltiske lande, som dengang stadig var en del af Sovjetunionen.

Spionflyet var det legendariske SR-71 »Blackbird«. Mens det cruisede bekvemt ved tre gange lydens hastighed i 7,5 km højde nær de baltiske lande, eksploderede den højre motor, og flyet tabte hurtigt både højde og hastighed.

Stadig verdens hurtigste jetfly og et af de smukkeste. Man kan ikke se, at SR-71 Blackbird fyldte 50 år den 22. december 2014.
Foto: KAREN BLEIER.

SR-71s vigtigste beskyttelse var dets hastighed og evne til at flyve hurtigt selv i meget stor højde. Modellen har ikke været i aktiv tjeneste i 20 år, men har stadig rekorden som verdens hurtigste jetfly.

Et »Blackbird« fløj så hurtigt, at forholdsordren, når der blev skudt efter flyet, ganske enkelt var at sætte hastigheden op og flyve fra missilerne.

Men nu var denne »Blackbird« kommet i alvorlige vanskeligheder, fordi hastigheden var blevet så lav, at russiske fly med lethed ville kunne indhente det og tvinge det ned.

Det er i de afsluttende ophedede år af den kolde krig, og selvom russerne godt vidste, at de amerikanske spionfly var der, så var det endnu ikke lykkedes dem at få fingre i et SR-71. Imellem 1964 og 1998 var der i alt 32 af de superhurtige spionfly i aktiv tjeneste. Heraf gik de 12 tabt ved ulykker, men ingen af dem blev skudt ned eller taget af fjenden.

Denne junidag var det tæt på, viser de hemmelige dokumenter, som 20 år efter pensioneringen af den legendariske Blackbird er blevet gjort offentligt tilgængelige.

De to meget erfarne US Air Force-piloter i det kritisk udsatte fly fik vendt kursen mod Sverige, hvor det svenske flyvevåben forlængst havde set spionflyet på radaren og holdt øje det, sådan som de plejede at gøre.

Men det stod hurtigt klart for svenskerne, at det ikke var den sædvanlig amerikanske spionmission over Østersøen, med kælenavnet »Baltic Express«, der ugentligt frustrerer de svenske Viggen-piloter, der dog som de eneste i verden lykkes et par gange at komme tæt nok på SR-71 til at få en »lås« på det.

To svenske SAAB JA 37 »Viggen«-jagere, der allerede var på vingerne, omdirigeres til »et indtrængende fly«. »Jeg fik et opkald fra vores *fighter controller* (den militære flyveleder. red), som bad os foretage en identifikation af »en vis interesse«. Jeg tænkte med det samme, at det måtte være SR-71. Ellers havde han sagt det i radioen med det samme,« husker den nu pensionerede major Roger Möller, der sammen med sin wingman Krister Sjöberg mødtes med den beskadigede SR-71 omkring 70 kilometer øst for Øland.

Sammen med yderligere to Viggen-fly eskorterede de svenske piloter det amerikanske spionfly i sikkerhed. Officielt var Sverige neutral under den kolde krig og kunne dårligt tillade sig - officielt - at bistå et NATO-fly, som om det var allieret. Men både opfangningen og eskorteringen af det sårbare spionfly foregik så gnidningsløst, at man næsten kunne få den tanke, at det var indøvet. De svenske kampfly åbnede først deres beskyttende ring om det amerikanske spionfly, da det var over dansk luftrum, hvor man også udmærket kendte det hurtige spionfly.

Op gennem 1980'erne var de amerikanske spiontogter med SR-71 blevet en rutine. Dansk luftrum blev således regelmæssigt overfløjet af de amerikanske spionfly.

Næsten på klokkeslæt hver onsdag aften fangede Flyvevåbenets radarstation i Skovhuse dem højt over Stevns, på vej hjem til basen i England med 4.000 km i timen i 25 kilometers højde. Umulige at indhente.

Nu var flyet dog helt nede i 12 kilometers højde og det fløj langsomt - for en Blackbird. Men på kun én motor klarede det sig igennem allieret luftrum til en nødlanding i Tyskland, og så var den historie egentlig slut for de svenske piloter. Hvis ikke en af dem nogle uger senere havde fået et mystisk postkort, der virkede som om det var en tak fra de amerikanske piloter.

I dag kan de amerikanske piloter identificeres som oberstløjtnanterne Duane Noll og Tom Veltri.

»Vi vidste ikke, hvem der ville opdage os først.

Det var en ubeskrivelig lettelse for os at se de svenske piloter eskortere os.

Jeg er 100 procent sikker på, at deres tilstedeværelse betød, at *andre* måtte holde sig på afstand og derfor ikke opfangede os,« sagde Tom Veltri om episoden.

De fire svenske piloter modtog den officielle amerikanske anerkendelse ved en ceremoni i Stockholm, hvor generalmajor i det amerikanske flyvevåben John Williams gav både medaljer og tak til oberst Lars-Eric Blad, majorerne Roger Möller og Krister Sjöberg samt løjtnant Bo Ignell.

Fra venstre mod højre: Oberst Lars-Erik Blad, major Roger Möller, major Krister Sjöberg og tidligere oberstløjtnant Tom Veltri poserer foran det officielle billede af den begivenhed, som udløste medaljer til de svenske piloter. Foto: Senior Airman Kelly OConnor, DVIDS.